

Hükümetçe ziraat bankasına mübayaâ ettirilecek buğday hakkında 1/413 numaralı kanun lâyihası ve İktisat ve Bütçe encümenleri mazbataları

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Müdürlüğü

Sayı 6/1750

27 - VI - 1932

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Hükümetçe Ziraat Bankasına mübayaâ ettirilecek buğday hakkında Ziraat vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 26-VI-932 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte takdim kılınmıştır.

Muktazasının ifasına müsaade buyurulmasını rica ederim efendim .

Başvekil

İsmet

Başvekâlet yüksek huzuruna

Memleketimiz mahsulleri arasında buğday kıymet ve miktar itibarile başta gelir. Her sene yetiştirilen buğday kıymeti 100 - 250 milyon lira tahmin olunabilir. Diğer mahsullerimizden hiç birinin kıymeti bu miktara yaklaşamaz. Muntazam ve tam istatistik teşkilâtımız olmadığı için biraz tahminî olmakla beraber 1926 - 1931 senelerinde buğday ekim ve biçim miktarları şu suretle tesbit olunmaktadır.

Ziraî sene	Ekim (dönümü)	Biçim miktarı (kental)
925 - 926	35 417 718	24 692 263
926 - 927	22 383 714	13 331 508
927 - 928	31 326 706	16 110 758
928 - 929	28 178 280	27 188 729
929 - 930	27 052 274	24 853 988
930 - 931	34 169 394	30 000 000

Bu rakamlar karşılaştırıldığında açıkça görülür ki ekilen dönüm ve bilhassa alınan mahsul noktasından bir seneden diğer seneye mühim farklar vardır. Bu farklar iklim şartlarının seneden seneye çok değişiklikler göstermesinden ve ziraat usullerimizin bu değişikliklerden müteessir olmayacak tarzda islah ve tekemmül ettirilememiş olmasındandır. Senelik buğday mahsulleri arasındaki bu nisbetsizlikler neticesile memleketimiz altı senelik kısa bir zaman içerisinde hariçten mühim miktarda buğday getirecek derecede darlığın sıkıntısını geçirmiş biraz eyi mahsul yapan son senelerde ise fiat düşkünlüğünün zararlarına uğramıştır. Aşağıdaki cetvel ve bağlı grafik 924 - 931 senelerinde buğday ithal ve ihraç miktarlarını göstermektedir.

Buğday

Seneler	İthalât kental	Kıymeti lira	İhracat kental	Kıymeti lira
1924	1 737 142	18 305 610	28 870	284 569
1925	1 326 865	18 903 614	114 032	1 401 637
1926	217 759	2 677 195	135 112	1 118 888
1927	64 126	868 306	178 633	1 234 958
1928	465 571	5 174 522	57 565	406 194
1929	1 234 461	13 013 987	3 599	41 370
1930	5 958	63 374	79 038	577 066
1931	41	703	171 011	779 427

Vilâyetlerden alınan malûmatlara ve müfettişlerimizin mühim istihsal mmtakalarında muhtelif zamanlarda yaptıkları sondajlara göre bu sene buğday ekilen sahanın takriben % 10 - 15 noksan olduğu ve tenebbütün mayısın son haftasındaki vaziyete nazaran mahsul miktarının geçen senenin üçte ikisini tutabileceği tahmin olunabilir. Bir çok mmtakalarda buğday daha yetiştirme devresinde olduğu için hava gidişinin neticeyi leh ve aleyhte çok değiştirebileceği tabiidir.

Memleketimizde buğday ekilen arazi vasatî olarak 30 milyon dönüm ve normal hâsılât miktarı 25 milyon kental kabul edilebilir. Bu vasatî ekilişin normal mahsulü memleketin buğday istihlâkını ve tohum ihtiyacının tam karşılığıdır. Bununla beraber bu miktardan daha az bir buğday mahsulile de hâriçten ithale lüzum kalmadan idare imkânı vardır. Çünkü buğdayı az olduğu ve fazla para ettiği zaman köylerde buğday yerine kısmen diğer hububatın ikamesi mutad ve vâkidir. Aneak bu haddin tayin ve tesbiti güçtür. Buğday ekim ve biçim miktarlarının umumî istihlâk haddinin tesbitindeki bu güçlüklerle mukabil köylünün her sene pazarlarda sattığı miktarın daha isabetle tayini kabildir.

Memleketimiz piyasalarında her sene satılan buğday miktarı altı yedi milyon kental arasındadır. (Borsa olmıyan yerler satışı diğerlerine kıyas ve nüfusa nisbetle tahmin olunmuştur). Muhtelif senelerde ve muhtelif borsalarda satılan buğday miktar ve fiyatları bağlı cetvel ve grafiklerle gösterilmiştir. Bu cetvellerde görülen senelik vasatilerine nazaran 1928 senesinde kilosunu 15 kuruştan olan buğdayın 1931 deki senelik fiyat vasatîsi beşi bulunmamıştır. Bunlar senelik vasatilerdir. Aylık fiyatlar arasındaki vasatiler ise daha fazladır ve müstahsilin menfaati noktasından çok mühimdir:

Bağlı grafik ve cetvellerin tetkikinden de anlaşılacağı gibi yeni mahsulün piyasaya dökümünden itibaren 3 - 4 ay içerisinde fiyat büyük bir süratle düşmektedir.

Bunun sebebi açıktır: Köylü Devlete, bankalara, şahıslara karşı borçlarını ödemek ve ihtiyaçlarını kapatmak için aldığı mahsulü bir an evvel paraya çevirmek mecburiyetindedir. Bizde buğday üzerine varant muamelesi teessüs etmemiş, borç vadelerinin harman sonuna getirilmiş olması neticesiyle bunun başka türlü olması düşünülemez. Borsa istatistiklerinden anlaşıldığına göre köylünün bu dört ay içinde satılığa arzettiği miktar o ayların istihlâk ihtiyacının çok fevkiindedir. Fazla arz köylünün para ihtiyacı nisbetinde artmakta ve bu sene bu nisbetin geçen seneye nazaran daha fazla olacağı beklenmektedir.

Geçen sene İstanbul borsasında mayısın ilk haftasında buğday fiyatı kıyye olarak (yumuşak) 7,2 kuruş (sert) 7,1 kuruş idi. Aynı sene zarfında fiyatın en düşük bulunduğu birinci teşrinin üçüncü haftasında ise (yumuşak) 4,57, (sert) 4,875. kuruş bulunuyordu.

Bu sene mayısın ilk haftasında buğday fiyatı kıyyesi (yumuşak) 5,75, (sert) 5,7 kuruştur.

Yeni mahsule tekaddüm eden ve buğday fiyatının en yüksek olması lâzımgelen aylarda bu kadar düşük olan buğdayın yeni mahsulün piyasalara hücumunda büsbütün düşmesi köylünün işiira, iştihsal ve tediye kabiliyetine çok fena tesir edecektir. Onun için köylünün piyasaya malını döküğü harman sonunda fiyatları tanzim edecek bir tedbir alınmasında zaruret görülmektedir. Köylüye malını, değerini buldukça piyasaya arz edebilmek ve satılabilmek imkânlarını verdirecek esaslı tedbirler vardır.

Zaman, tesisat, teşkilât istiyen bu esaslı tedbirlerden başka bu günkü vaziyeti korumak üzere köylüye ihtiyacı karşılayacak kredi temini veyahut onu sıkıştıran borçları tecil etmek gibi tedbirler de hâfıra gelebilir. Fakat şumulü daha geniş tatbiki daha külfetli olan bu tedbirler yerine köylünün piyasaya harman sonunda döktüğü buğdayların ihtiyaçtan fazlası için kuvvetli bir aler temini ve bu işin Ziraat bankasına tevdi daha faydalı ve tatbiki daha kolay mütalea edilmektedir.

Ziraat bankasına toplanan buğdayları aynı senenin ileriki aylarında piyasa ihtiyacını kapatarak bazı mevsimlerde müstahsillerin zararına yalnız mütevasıtların nefine olarak fiatın gayri tabii olarak yükselmesine mâni olacağı gibi bol bir sene mahsulünün dar bir sene sıkıntısını karşılayabilmeğe yardımcı da olacaktır. (Stok meselesi başlangıcı)

Ziraat bankasının almağa mecbur olacağı buğday miktarının elde mevcut istatistikten çıkarılan hesaplara göre bir, bir buçuk milyon kental ve bunun için sarfiyatın beş altı milyon raddesinde olacağı tahmin edilebilir. Bu suretle buğday mubayaasından dolayı zarar miktarı fena şartlar altında bile bir milyon lirayı bulmaz. Bu sene cenabi neşriyata göre dünya rekoltesinin eksik olmasına stokun yüz elli milyon kentaldan yüz milyon kentalı düşmesi tahmin edildiğine nazaran Ziraat bankasının mubayaa ve satışlarından neticede bir kâr temini dahi memuldür. Bu maksatla hazırlanan kanun lâyihası takdim olunur efendim.

Ziraat vekili
Muhlis

İktisat encümeni mazbatası

T. B. M. M.

İktisat encümeni

Karar No. 46

Esas No. 1/113

- VI - 1932

Yüksek Reisliğe

Hükûmetçe Ziraat bankasına mübayaa ettirilecek buğday hakkında Ziraat vekâletince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetinin 26 - VI - 1932 tarihinde Meclisi Âliye arzı tekarrür edip encümenimize havale buyurulan kanun lâyihası ile esbabı mucibesi Ziraat vekili Muhlis Beyefendinin huzur ile tetkik ve müzakere edildi:

Gerek müstahsili ve gerekse müstehliki noktaî nazarından memleketimizdeki ehemmiyeti derkâr olan buğday mahsulünün kıymetindeki her hangi bir temevvücün umumî iktisadiyatımız üzerine yaptığı tesire her günkü hayatınızda tesadüf etmekte ve şahit olmakta bulunduğumuzdan bu hususun istikrar ve tanzimini temin maksadile Hükûmetimizin Meclisi Âliye arzylediği bu kanun lâyihasını encümenimiz esas itibarile muvafık görmüş ve ancak aşağıda yazılı olan bazı sebepler dolayısıyla bir kısım maddelerinde tadilat ıerası zarurî sayılmıştır.

Birinci maddedeki değişiklik bu maddede buğday gümrük resminin icabında indirilmesi için Hükûmete verilen salâhiyetin tayından ibarettir.

Bu hükmün kaldırılması geçen mevsimdeki fiat düşkünlüğü dolayısıyla esasen buğday ziraatine karşı inhimak ve temayülü tezelzüle uğramış olan bazı çiftçilerin bu vesile ile de bu yanlış düşüncelerini takviye etmiş olmamak mülâhazasından ibarettir.

Esasen fiat düşkünlüğü dolayısıyla müteessir olmuş olan müstahsilin yeniden kârını azaltacak olan bu tedbir yerine icabında buğday ununa şehir ve kasabalarda ve muayyen bir nisbet dahilinde sair hububat unundan karıştırılmak üzere buğday unu istihlâkinin kısmen tahdidi ve mamulâtı fiatın tenzili eihetine gidilebileceği tabiidir.

Buğday fiatlarına istikrar vermeğe matuf olan bu lâyiha hükümlerini tatbik sırasında Ziraat bankasının bu işte göstereceği basiret ve hüsnü idare sayesinde zarar etmemesi ihtimali daha ziyade mevcut olduğundan ve yapılacak kâr veya zarar miktarının şimdiden tesbiti ise mümkün bulunmadığından üçüncü maddenin hükmünün ona göre değiştirilmesi faydeli görülmüştür.

Dördüncü maddedeki tadilât ise şekle ait tashihattan ibarettir.

Lâyihamın yukarıda arzolanlardan gayri maddeleri ise Hükûmetin teklifi veçhile aynen kabul edilmişlerdir. Çiftçilerimizin fiat düşkünlüğü dolayısıyla sıkışık bir vaziyette oldukları şu dar zamanlarda bu lâyihaya tevfikân Ziraat bankası tarafından satın alınacak olan mahsullerinin mezkûr müessese tarafından peşin para mukabilinde alınıp köylünün her hangi bir borcuna karşılık tutulmaması encümenimizin cümlei temenniyatındandır.

Havalesi veçhile Bütçe encümenine tevdi olunmak üzere Yüksek Reisliğe takdim kılındı.

İk. E. Reisi	M. M.	Kâ.	Aza	Aza	Aza	Aza	Aza
İzmir	Mardin		Trabzon	Aydın		Ankara	Bolu
M. Rahmi			Daniş	Fuat	Zamir	Eşref	Şükrü
Aza	Aza	Aza	Aza				
Maraş	İstanbul	Gümüşane	Aksaray				
Nuri	A. Hamdi	Edip Servet	Yaşar				

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

M. No. 183

Esas No. 1/413

30 - VI - 1932

Yüksek Reisliğe

Buğday fiyatını korumak ve istikrarını temin eylemek maksadile icabında Hükûmetçe Ziraat bankasına satın alınılacak ve sattırılacak buğday hakkında Ziraat vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 26 - VI - 1932 tarihli içtimamında Yüksek Meclise arzı takarrür eden kanun lâyihası ile esbabı mucibesinin takdim edildiğine dair Başvekâletin 27 haziran 1932 tarih ve 6/1750 numaralı tezkeresile İktisat encümeninin tadilâtı ve esbabı mucibesi encümenimize havale buyurulduğundan Maliye ve Ziraat vekilleri Beyler ile Ziraat bankası umum müdürü Beyin huzurile mütalea ve tetkik edildi.

Buğday fiyatları üzerinde nazım rolünü imkân hududu dahilinde ifa edebilmek maksadile hazırlanmış bulunan bu lâyiha aynı zamanda iktisadî bir tedbir ve bunda mündemiç olmak üzere müstahsilleri himayeye matuf bir yardım mahiyetinde bulunduğundan encümenimizce memnuniyetle kabul olunmuştur.

Maddelerde icra eylediğimiz bazı tadilât hulâsaten şunlardır:

Birinci maddenin metnindeki (istikrar) kelimesi çok şümüllü bir mana ve ağır vecaip ifade eylemek dolayısıyla o kelimenin yerine (tanzim) kelimesi ikame edilmiştir. Buğday alım ve satımında vukuu melhuz bulunan zarar hududu Hükûmetin teklifindeki üçüncü maddede senevî bir milyon lira olarak teklif olunmuştu. İktisat encümeninin tadilinde bu had kaldırılmış ve zararın böyle bir yekûna dahi balığ olamayacağı mülâhasasile hadde tâbi tutulmaması kabul olunmuştur. Encümenimiz bu işin ilk tatbikat senesi bulunması ve henüz memlekette her hangi bir tecrübeye mevzu teşkil etmiş olmaması mülâhasasile zarar haddinin tahdidinde faide mülâhaza ederek tatbikatın vereceği netayice göre işin icap ettirdiği mütemmim tedbirleri tesbit üzere şimdilik Hükûmetin teklifini aynen kabulü muvafık bulmuştur.

Bundan başka Ziraat bankasının yapacağı mübayaatta zahire bedellerini zürradan olan alacaklarına mahsup ederek müstahsillerin mahsullerini Ziraat bankasına satmaktan iktinap etmelerine meydan vermemek ve dolayısıyla esaslı bir gayeye matuf olmak üzere bu lâyiha ile derpiş edilen tedbirleri semeresiz bırakmamak için lâyihaya metinde görülen beşinci maddeyi ilâve eylemiştir. Bu metinden kastettiğimiz mana satın alınacak buğday bedelinin müstahsile hemen tediye edilmesi-

dir. Alâkadarın her hangi bir matlup dolayısıyla kanunî bir muameleye tâbi tutulması lâzımgelse dahi bu muamelenin bilâhare mevkii file konulabilmesidir. Üzerinde zikre şayan diğer tadilat yaptığımız lâyihayı bu şekilde ve müstacelen müzakeresi ricası ile Umumî heyetin tasvibine arz ederiz.

Reis	Rs. V.	M. M.	Kâ.				
Gümüşane	Konya	Konya	Toğat	Aksaray	Bursa	Çorum	Elâziz
H. Fehmi	K. Hüsnü	K. Zâim	Süreyya	A. Süreyya	Dr. Galip	Mustafa	H. Tahsin
Erzurum	Giresun	Isparta	Kayseri	Kırklareli	Sivas		
Aziz	Kâzım	Mükerrrem	A. Hilmi	Şevket	M. Remzi		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Hükümetçe Ziraat bankasına mübayaaya ettirilecek buğday hakkında kanun lâiyhası

MADDE 1 — Buğday fiatlarında bir istikrar temini maksadile Hükümet lüzam gördüğü takdirde memleketimizde yetiştirilen buğdayı muayyen bir müddet için tesbit edeceği fiatlarla Ziraat bankasına müstahsilden aldırıp sattırmağa ve piyasayı tanzim maksadile buğday gümrük resmini icabında indirmeye mezundur.

MADDE 2 — Buğday alım, satım, muhafaza tarz ve şartlarile mübayaaya ve satış mahalleri ve buna müteferri diğer hususlar İera Vekilleri Heyeti kararile tanzim olunur.

MADDE 3 — Mübayaaya edilecek buğdayların elden çıkarılarak tasfiyesi neticesinde tahassul edecek senevi bir milyon liraya kadar zarar Hükümetçe tesviye ve elde edilecek kâr silo ve depolar inşasına tahsis olunur.

MADDE 4 — Buğday mübayaası için Ziraat bankasınca açılacak kredinin miktarı ve buna hesap edilecek faizin nisbeti Maliye vekâletile banka arasında kararlaştırılır.

MADDE 5 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 6 — Bu kanunu icraya İera Vekilleri Heyeti memurdur.

26 - VI - 1932

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.
<i>İsmet</i>	<i>Yusuf Kemal</i>	<i>Zekâi</i>	<i>Ş. Kaya</i>
Ha. V.	Mal. V.	Mf. V.	Na. V.
<i>Dr. T. Rüştü</i>	<i>M. Abdülhalik</i>	<i>Esat</i>	<i>Hilmi</i>
İk. V.	S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>M. Şeref</i>	<i>Dr. Refik</i>	<i>Ali Rana</i>	<i>Muhlis</i>

İKTİSAT ENCÜMENİNİN TADİLİ

Hükümetçe Ziraat bankasına mübayaaya ettirilecek buğday hakkında kanun lâiyhası

MADDE 1 — Buğday fiatlarında bir istikrar temini maksadile Hükümet lüzum gördüğü takdirde memleketimizde yetiştirilen buğdayı muayyen bir müddet için tesbit edeceği fiatlarla Ziraat bankasına müstahsilden aldırıp sattırmağa mezundur.

MADDE 2 — Hükümetin teklifi veçhile aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3 — Mübayaaya edilecek buğdayların elden çıkarılarak tasfiyesi neticesinde tahassül edecek olan kâr, silo ve depo inşasına tahsis olunur. Eğer zarar vâki olursa bu zarar Hükümetçe tesviye olunur.

MADDE 4 — Buğday mübayaası için Ziraat bankasınca açılacak kredinin miktarı ve buna hesap edilecek faizin nisbeti İera Vekilleri Heyeti ile banka arasında kararlaştırılır.

MADDE 5 — Hükümetin teklifi veçhile aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6 — Hükümetin teklifi veçhile aynen kabul edilmiştir.

BÜTÇE ENCÜMENİNİN TADİLİ

*Hükümetçe Ziraat bankasına mubayaa ettirilecek
buğday hakkında kanun lâyhâsı*

MADDE 1 — Buğday fiyatını korumak ve tanzim etmek maksadile Hükümet lüzum gördüğü takdirde müstahsilin satılığa arzedeceği buğdayı tesbit edeceği fiatlarla Ziraat bankası vasıtasile alıp satmağa mezundur.

MADDE 2 — Buğday alım, satım, muhafaza tarz ve şartlarile alım ve satış mahalleri ve buna müteferri diğer hususlar İera Vekilleri Heyeti kararile tanzim ve tayin olunur.

MADDE 3 — Hükümetin üçüncü maddesi aynen kabul.

MADDE 4 — İktisat encümeninin dördüncü maddesi aynen kabul.

MADDE 5 — Ziraat bankası pazar yerlerinde alacağı buğday bedellerini peşin olarak sahiplerine tesviye eder.

MADDE 6 — Hükümetin beşinci maddesi aynen kabul.

MADDE 7 — Hükümetin altıncı maddesi aynen kabul.